

Kristityn pakettivaellus aatteiden historiaan

Kevin O'Donnell: *Aatehistoria*.
Suomentanut Timo Soukola.
WSOY, Helsinki 2004. 160 s.

Kevin O'Donnellin *Aatehistoria* muistuttaa kokonsa puolesta Berlitzin matkaopaita; ulkoasultaan se assosioituu *Valittujen Palojen* tilaalahjoihin. Pienikokoisessa teoksessa riittää patetia: kannessa kuvioitaan mittaille Blaken *Newton*, takakanassa kysytään ”Mistä maailmankaikkeus koostuu?” ”Mikä on elämän tarkoitus?” sekä ”Miten ihmisten tulisi elää?” Teoksessa mainostetaan sen olevan ”selkeä ja yleistajuinen opastus aatteisiin, jotka ovat aikojen kuluessa eniten muokanneet ihmisten elämää” ja kirjan kerrotaan sisältävän muun muassa ”lainauksia eri aikakausien huomattavimmilta ajattelijoilta”. Näin todellakin on: esimerkiksi sivulla 138 on kuva parrakkaasta miehestä ja tämän vieressä repliikki: ”Kaikkien maiden työläiset, liitetykää yhteen!” Edmund Husserlin ajatteluun untuvikkoja johdatellaan sen sijaan sitaatilla ”...minun täytyy tehdä fenomenologinen reduktio, sulkea ulkopuolelle kaikki transsendentit oletukset” (134).

Aatehistoria on jaettu kymmeneen kappaleeseen. Niistä ensimmäinen alkaa luolamaalauksista, joista siirrytään eri kulttuurien myytteihin; toisessa kappaleessa tarkastellaan kreikkalaista *logosta*; ”Idän viisautta” kappaleessa käydään pikaisesti läpi hindulaisuuden, buddhalaisuuden, kungfutselaisuuden sekä taolaisuuden ytimet; keskiajan Eurooppa hahmotellaan ”Kristillinen aikakausi” -kappaleessa, jonka jälkeen onkin vuorossa ”Islamilainen maailma”; ”Uuden ajan alku” ja ”Valistus” -osoiden jälkeen historia lopetellaan kappaleeseen ”Modernismi ja postmodernismi”, joka sisältää – ei katsauksia vaan – pikaisia vilkaisuja muun muassa analyyttiseen filosofiaan ja fenomenologiaan sekä dekonstruktioon ja (post)feminismiin.

Katsomusta tyrkyttämättä

Aatehistorian pääpaino on kuitenkin kristinuskon ja sen historian esittelyssä. Anglikaanipastori O'Donnelliin liittyvät biografiset tiedot eivät ole tulkinnassa välttämättömiä, sillä miehen moralismi ja tunnustuksellisuus näkyvät miltei kaikessa. Si-

nä missä Locken empirismille on varattu tilaa aukeaman verran, on filosofin uskon- tokäsitykselle toinen mokoma. Muutoinkin lähestulkoon jokaisen ajattelijan kohdalla käsitellään tämän jumalasuhtetta: esimerkiksi evoluutioteoriaa referoidessaan O'Donnell katsoo aiheelliseksi kertoa, että ”Darwin ei ollut ateisti vaan agnostikko. Hän katsoi todennäköiseksi, että jokin alkuunsysäjä oli säätänyt luonnonlait.” (133) Sosiaalidarwinismia O'Donnell kommentoi sanomalla, että ”James Bondin kaltaisten kuvitteellisten hahmojen hurjista seikkailuista voidaan nautiskella, mutta silloin helposti unohtuu, että sankariksi kohotetaan säälimätön tappaja ja seksuaalinen saalistaja – darwinismin hui-pentuma, sopeutuvaisin mies. Sellaiset arvot eivät riitä, jos halutaan säilyttää ihmisyys ja pitää yhteiskunta koossa.” (21) Luonnonkansojen idylleistä tarinoidessaan O'Donnell saa jälleen mahdollisuuden kritisoida läntistä arvomaailmaa, sellaisena kuin se hänelle näyttyy: ”Näky-mätöntä ei voi tarkastella mikroskoopissa eikä mitata. Rakkaus, armo, ilo ja arvokkuus eivät ole aineellisia.” (13) Tämä on oivallettu esimerkiksi mahajana-buddhalaisuudessa, jonka eräät piirteet ”muistut-tavat kiehtovasti kristinuskoa” (51).

Pääkohdat pakanoita vastaan

O'Donnellin uskonnollinen pakkosyöttö saa paikoittain oppikirjakontekstiin nähden fanaattisia piirteitä: ”Sitä paitsi Jeesus oli todellinen historian henkilö. [...] Aikakauden roomalaisista ja juutalaisista lähteistä löydetään hajanaisia mainintoja Jeesuksesta. Hän ei ollut mikään satumaassa seikkailut myyttinen sankari.” (68–69.) Jeesuksen olemassaolaisuuden todistettuaan *reverend* O'Donnell pätkäilee kahden alaluvun verran kysymyksiä ”Oliko Jeesus Messias?” (65) sekä ”Kuolleista herännyt?” (67) Ekumeenisesta liikkeestä kertovan luvun O'Donnell päättää puolestaan sanoihin: ”Kristityt ovat vahingoittaneet toisiaan ja pettäneet Kristuksen sanoman, mutta rakkaus on kestänyt sen ja kutsuu meitä seuraamaan Jeesusta. Jos kirkot oppisivat rakastamaan toisiaan, millainen voima ja parannus leviäisikään maailmaan?” (79) Islamia ja muslimeja O'Donnell sympatisoi, arvostavathan nämä – Jeesusta. Sitä paitsi ”[i]slamilla ja kristinuskolla on paljon yhteistä. Vuoropuhelun niiden välillä täytyy jatkua, sillä monet väärinkäsitykset [kuten Jeesuksen persoonaa koskevat kysymykset] voidaan selvittää” (85). Suvaitseva pastori kertoo meille lisäksi, että ”[o]n väärin puhua islamilais-

ta [-laisista] fundamentalisteista, sillä kaikki muslimit uskovat Koraanin olevan alusta loppuun jumalallista tekstiä.” (95)

Aatehistoria huipentuu postmodernin maailman ihmiskuvaa käsitteleviin lukuihin ”Eikö enää ole vakaata pohjaa?” sekä ”Postmoderni Jumala” (isolla kirjaimella). Jälkimmäisessä luvussa kerrotaan, että myös ”Derridan ja Irigarayn kaltaisia filosofeja näyttää viehättävän uskonnollinen ajattelu. Kristeva on ateisti, mutta hän pitää uskonnollisia symboleja erittäin arvokaina.” Modernismi ja postmodernismi -kappale sekä sen myötä koko teos loppuu lukuun ”Missä olet, ihminen?”, joka puolestaan päättyy virkkeisiin: ”Jumala on aina edellämme ja aina takanamme, käsittämätön ja erittelemätön. Voimme olla vain sattumanvaraisia alkuaineiden yhdisteitä, tai voimme olla äärettömyksien keskipe-teessä. Saamme itse valita.” (153)

Lopuksi

Aatehistorian lukemista hidastaa sen keino taitto: aukeamat on ahdettu täyteen infolaatikoita, sitaatteja sekä matemaattista ylevyyttä huokuvia kuvia. Lyhyet luvut rakentuvat sähkötyylisistä virkkeistä, joihin on yritetty tiivistää liikaa asiaa. Esimerkiksi Platon-aukeamalla esitetään filosofin teoria synnynnäisestä tiedosta (3 virkettä), ideaoppi (8 virkettä), yhteiskuntafilosofia (8 virkettä) sekä luolavertaus (9 virkettä). Toisaalla, kuten postmodernismia käsittelevissä luvuissa, yksinkertais-taminen vaikuttaa hyvältä ratkaisulta: muun muassa Derridan dekonstruktio ja Lyotardin teoria suurten kertomusten lopusta esitellään tilaan nähden todella selkeästi ja yleistajuisesti. Teoksen loppuun on liitetty käsitesanasto sekä lista opuksessa mainituista ajattelijoista. Näistä jälkimmäinen sisältää tiiviit luonnehdinnat henkilöistä, malliin ”algerialaisyntyinen ranskalainen poststrukturalistinen filosofi, dekonstruktion perustaja”. Valitettavasti pohdiskelijoiden keskeisimpiä teoksia ei mainita lisälukemista kaipaaville.

Teoksessa esitellyistä aatteista ja ajatteli-joista ei juuri ole purnattavaa, sillä huomio keskittyy muotoon. Vaikka kyse onkin yleis-esityksestä, aatehistoriasta kiinnostuneen ensikirjasta, tuntuu O'Donnellin esitystapa aivan liian ylimalkaiselta ja yksinkertaistavalta. Toisaalta, ”en saanut tarpeeksi” -tunne saanee aiheesta kiinnostuneen lukijan perehtymään asioihin, kunnolla. Teoksen moraalikasvatuksellista funktiota unohtamatta.

Jukka Mikkonen